

В. Н. Соловар

АР СУВЭН

МЕЛОДИЯ ТВОЕЙ ПЕСНИ

Департамент образования и науки ХМАО-Югры
Обско-угорский институт прикладных исследований и разработок

В. Н. Соловар

АР СУВЭН

МЕЛОДИЯ ТВОЕЙ ПЕСНИ

Стихи и загадки для детей
(казымский диалект хантыйского языка)

Ханты-Мансийск, 2026

УДК 821.511:143

ББК 82.3

С60

*Рекомендовано Научно-методическим советом
Обско-угорского института прикладных исследований и разработок*

Рецензент Р. М. Потпот, кандидат филологических наук

Соловар В. Н.

Ар сувэн. Мелодия твоей песни. Стихи и загадки для детей (казымский диалект хантыйского языка). – Ханты-Мансийск: ООО «Югорский формат», 2026. – 64.

В настоящий сборник вошли стихотворения и загадки, посвящённые детям, в которых автор описывает жизнь ребят, окружающую их природу, путешествия и интересные случаи.

Тексты приводятся на казымском диалекте хантыйского языка и снабжены рисунками. Стихотворения дополнены QR-кодами, воспроизводящими аудиофайлы с записями авторского прочтения произведений.

Сборник предназначен для внеклассного чтения детям младшего и среднего возраста, владеющим хантыйским языком и всем тем, кто желает его выучить.

ISBN 978-5-6052551-6-1

© Обско-угорский институт прикладных исследований и разработок, 2026

© В. Н. Соловар, автор, 2026

© Н. А. Жеманская, художественное оформление, 2026

ЙЭШЭК ПУШХИЙЭТ!

Там кинэшкайа ның пәтана өмәщ араң путрәт па моьщәптәт йәха әкәтман вәлләт. Лүңәттан тухәлпийән, хәнты йасңәв хәлләты па кинэшкайән хәншәм хурлал вантләлән. Уша верләлән, муй өмәщән ның луваттан һаврәмәт вәлләт, хуты лыв вөнәлтыйәлләт па рүтщәләт аңкилал-ащилал пила, вәлы мўв-йиңк вантләт, муй хурасәп камән па вөнт мўвән төрәм, муй щирән вой-хўл мўв автәвән вәл, муй йасәң вурңайәв лупәс, йохәмән пешәв муйа амтәтльәл, кўщарән муй верәл, муй щирән щищкән кәйәл. Ушән йухәтлайты, муй пәта сөхәв акийа тәйләв, муйсәр вөньщәмут епәл ай телән мирәва өмәщ. Щи тухәлпийән па моьщәпты кўтәнән моьщәптәлты.

Ма щирәмән, төпийәт, нынан, алпа, өмәщ хәнты йасәңән суваң путрәт лүңәтты, рөт йасңән сый хәлты, мирән нумәс уша павәтты. Ма арталәтемән, тәм араң путәрләм унтасән уша йил хәнты йасңәв йөр, лўв йўкан ар сувәл, йўкан хурасәл. Лүңтаты йәм нумсәп кинәшка па каш павтаты.

Араң путрәт хәншәм һе

КИНЭШКА Т҄ЙТУТ

Араң путрэт

Х҄нты йас҄н.....	8
Йилэп хот	9
Тухлэ҄ хопа леллэм	9
Ма ай авка пушхийэ	10
Ар т҄т й҄х лэщэтлэв	10
Вур҄а х҄тла йис	10
Морты войат йухэтсэт	11
Йөрэн ш҄ншти	11
Щорэс кэва.....	12
Ма вот пухем иты.....	12
Стэр х҄ват	12
Лыпэт нуви	13
Л҄҄н к҄тэп р҄вэ҄ х҄тэл	13
Йохмем нух питэс	14
Вөлэн муй ҄нтө?.....	14
Акем вонта сонтэмэс	15
Мелэк вөйэт лор нуви.....	15
Ай хоцемэн бул-тул.....	15
҄өрэм х҄рэн навэрлэм	16
҄өрэм м҄вэн кимэл	16
Ащем хот омэсэл	16
П҄нтэ҄ ш҄ншэп войийэл	17
Щорэс хонэ҄ воша	17
Т҄тэв па щи хөрлэс	18
Йс҄к хопты кирэм өхэл	18

Шицки вой кэйэл.....	18
Олэҥмит класса	19
Мабэмабикайэн нәҥ	19
Муй вой?	20
Лүҥэв мәр рүтщәсәв.....	20
Ай вой икэн.....	20
Ма луваттаҥ па кәрәщ.....	21
Тор вой Аса йухтәс.....	21
Хәтлэҥ хәтәл.....	22
Тәта вүрты лаҥкийем	22
Төрмәв тәл сүс.....	22
Асәв потты нувийны.....	23
Шовәр пүн, шовәр пүн.....	23
Мәтта йиса йүвмәл.....	23
Ван хәтләп нуви	24
Йиләп ола ши йил	24
Камән етәр па шохәт	25
Рүщ акаһән ләтсайәм	25
Ләты-пәты вәт сот	25
Пойтәк тута һәхәл	26
«Тәта ицки мәнәм.....	26
Хәтәл нух әнт еләмәл.....	26
Нувийа вусхәмтәс.....	27
Йәтән пелә йүвмәл	27
Аләҥа ким етсәм	27
Увәс вот лоһщән	28
Имәм ими хәншаҥ йул.....	28
Вүлҥ йәмәҥ хәтәл.....	29
Вурҥа йухтәс.....	30
Ай кер нувән.....	30
Пүппухәм	31

Вүрщэк көрт хяра латэс	31
Йертэң хятэл верэс	32
Лор холлэп омэслэм.....	32
Лантэң Асэв хящэс.....	33
Көрт хярэвэн ляцкам.....	33
Арэл мўв ма йаңхсэм	34
Йухан хонэң	34
Ар сувэн	35
Щит нэң мўвэн-автэн.....	35
Сөх акэв.....	36
Аңкең-ащэң хотэн	37
Манем каш	37
Ашколайа йухэтсэн.....	38
Хятэл имэн.....	38
<i>Ма моңцэптэм</i>	<i>39</i>
<i>Перевод загадок и отгадок на русский язык</i>	<i>60</i>

Араң путрэт

Ханты йасҕэн

Рөт йасҕэн хөллэн,
Сәмийэн ши лулал.
Аңкаҕкэн моһөл,
Йис верөт лерамтлэн,

Вүтәҕ йохмәнән
Моһщэн йэл мәнэл.
Ас хүват ловөллэн,
Ув шәншән мәнэл,

Вүнш акэн иты
Ас хүват йаңхэл.
Щурсийэн тащэн
Йасҕийэн мәнэл.

Хәншаҕ пәләҕән
Нөмөлта йаңхэл,
Тови лөнт иты
Нәҕэна лөйөл.

Щурәс хәншийән
Не сәха лоль.
Лулам мөрөхән
Ұҗлэна посмөл.

* * *

Тухлэ҅ хопа леллэм,
Ханша҅ пэлэ҅ лүүнэтлэм,
Лапэт лор өмшилэм,
Мүвем-автем керэтлэм,
Рет мүвема йухэтлэм.

Йиллэп хот

Йиллэп хот, йиллэп хот,
Ацем омсэм йам хот
Ханша҅ йохэм тыйна,
Лүүк сапэл кэрэщ хота,

Нуви хота касэллэв.
Ацем омсэм рүвэ҅ хота
Тухлэ҅ вой хур ханшмал,
Ацем омсэм хошэм хота

Күрэ҅ вой хур питмал.
Уйа҅ хотэв сүү олэ҅на
Вэт пушхийэ омэслэт,
Телэ҅ хотэв питэрна

Нял эвийэ йа҅хлэт.
Йемэ҅ хятла йил,
Поры пясан верлэв,
Мухэлайа омэслэв,

Вүнш хүүлийэ лелэв,
Айэв-кэлэв путэртлэв.

* * *

Ма ай авка пушхийэ,
И кўр, и кўр пунэмтлэм,
Йохэм хўват навэрлэм,
Нуви лант вантылэлэм.

* * *

Ар гўт йўх лэщэтлэв,
Њањ кэрэв алльэлэв,
Имем хўлэң ъањ верэл,
Сплыйэл ши па авэл.

* * *

Вурња хятла йис,
Ишњем эвэлт кал:
Шоп ши, вурња йухтэс,
Аңкэл шөпа латэс.

* * *

Морты войат йухэтсэт,
Варсэң лора латсэт,
Тыхэл верты питсэт.
Сүмэт пурэх – пиры хот,
Пан хярэн вэтлов хайпэт.
Ар пелэк са иса сый,
Тывэлт-тухэлт вөбьэт,
Лор йиңка мәрэтлэт.
Пушэхлал енмэлтлэт,
Тухэл тыйа питлэт,
Па тов вөнта мәнлэт.

* * *

Йөрэн шәнши
Шөмлэң репэн
Стәр щорсэн
Пела вантэл.
Хятэл йошэн
Йиңкән йунтэл.
Нуви паршэн
Мухты мәнэл.
Вотэн һавэр
Кўлы йам пәнт
Түтәң хопэн
Һуләл керләл.

* * *

Щорэс кэва
Хумпэн һавэр
Нухлы сёҗла.

* * *

Ма вот пухем иты
Ухәң репа питсәм,
Мәттырән, нух щи хўвләсәм,
Пөхрем нўмпийән сывиләм.

* * *

Стәр хўват
Һавэр пәнт
Пәсты хопәт
Кўлы пәнт.

* * *

Лыпэт нуви
Йөхлән хәтәл
Вөры кимәл
Солән сыйән...
Нуви йиңка
Хопән хүвләл,
Хумп өхтыйән
Өмща мәнәл.
Вөнт сүңийәл
Нух аләмләл,
Щи мурта щи
Хопән кәсләт.

* * *

Лјун күтәп рүвән хәтәл
Вусты йиңка хүщса,
Щорәс йиңкән хошәмса,
Нәврәм щив щи вохса,
Пухән хүва вөбәл,
Кәв эвәлт есләмтәл,
Щорәс вой иты мәртәл,
Эвән ай вәтра төл,
Хәтлән кәв шүк тәхәл.
Хәтлән йүх тыяа питәл,
Щурән сый ән хөрләл.

* * *

Йохмем нух питэс,
Войлэнки лөйэл,
Нүв тыйэн кўшар
Нохэр сем лел.
Акем вэлпэса йаңхэл,
Имем ими тўт йўх төл,
Хятэл мәр ма йунтлэм,
Лын итана төйэмлэм.
Йэтэн аң хөн ньотлэм:
Панне пўвлы лелэм.

* * *

Вөлэн муй аңтө?
Алэңа щи йис.
Хөллэн муй аңтө?
Войийэн лөйэл...
Вөйэм олэңэн
Лаңкэн навэрэл,
Йуханэн йиңкэн
Щапар пулщемэл.
Кәл нәңэн, аңто?
Вүрмәльэн пуншәс...

* * *

Акѐм вѐнта сонтѐмѐс,
Пиѐух ампѐл амтѐс,
Ов кўнши питѐс,
Лўв йѐлпѐлѐн навѐрмѐс.

* * *

Мелѐк вѐйѐт лор нуви,
Хулна хўв мѐр нуви.
Алѐн сора килѐмлѐв,
Турѐн хѐра мѐнлѐв.
Йѐтѐн вѐнта турны пай
Нухлы пѐла ѐнмѐл,
Мисѐв мурта амтѐл,
Ѓсѐм йицкѐл мўнѐв тѐл.

* * *

Ай хопѐмѐн ѐул-ѐул,
Ув са кўлы пѐнтѐн.
Нохрыйѐт пухимѐл.
Кўщар кѐн кўрѐнѐн
Нохѐр йўха хѐнхлѐн,
Ѓплѐн сѐмѐл пурлѐн.

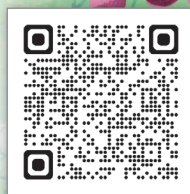
* * *

Ѓөрәм хярэн навэрлэм,
Лант кўтэн хяһемэлэм,
Пуншәм воһщәм лавемэлэм,
Вона-йөра йўвемэлэм.
Хуныйем ши тэкәнла,
Слыйем ши хошәмла.
Төрәм вөлты сот олем
Па ши йэллы төлем.

* * *

Ѓөрәм мўвэн кимэл
Наңэн иса аң кал,
Ѓивэл щос мяр шөтлән,
Ѓўки хотэн етэл.

* * *

Ащем хот омәсәл,
Вошәв вөна еһмәл.
Тор сапәл кәрщат хот
Наңк нўмпийа питмал,
Тәлаң вош омсантмал.

* * *

Пянтэң шаншэп войийэл
Нохэр сем алъял,
Тяла таштам верэл.

* * *

Щорэс хонэң воша
Тухлэң хопэн йухэтсэм.
Хяглэл щи па рүвэң,
Семем нух аң елэмэл.
Лүк сапэл кәрэщ репа,
Кәрэщ репа вүратлэм,
Йиңк хүват хятэмэлэм,
Олнат йиңка мәрэтлэм,
Сәмем хулты хятэмэл.
Мүв күтэп щорэсна
Елэм пита йаңиса,
Хятэл йэщалт навэрман.
Нуви түтэң хопэн ма
Рөт мүвема йухэтлэм.

* * *

Түтэв па ши хөрлэс,
Хятлэв иса пәтлэс,
Ишњи пела әнкертсәм,
Хунша хящ ши питсәм:
Хишем ньаь хөла ихтәм.

* * *

Йеңк хопты кирәм өхәл,
Питы хопты кирәм өхәл,
Ши хурасәп вүлыйәт
Көртыйэва йухәтсәт.

* * *

Шицки вой кэйәл
Хәрәс сүс верәл,
Кэй, кэй, кэйийәйө,
Тәм ши йунтәү хәр,
Кэй, кэй, кэйийәйө,
Тәм ши эьаң хәр,
Нар күрты йакләм,
Нар күрты лөбьәм,
Тыв-тухи питләм...
Кэй, кэй, кэйийәйө!

Оләнмит класса

Ашколайа вўсыйәм,
Ашколайа питсәм,
Йәм хәтәл верәс.
Хәтлыйем ши тўныйәл,
Сәмийем ши ьухләмтәс.
Йиләп ләмтәп ләмәтсәм,
Непәк нып аләмсәм,
Вөнәлтыйәлты ши мәнләм.
Хошәм хота йухәтсәм,
Йиләп верәт павәтләм.

* * *

Маьэмаьикайән нәң
Пил хө иты тәйлән,
Ши наукайән унтасән
Тухлән хоп ши верлән,
Щорәс хўват төса йәнхлән.
Ши наука йәма вөйман,
Ушлы-вөлы хөсы тащ
Алпа, лўнәтты нәң пәклән.

Муй вой?
Тәла йил,
Тәла йил,
Хупшат сәхем еңхләм,
Йеңк сәх ләмәтләм,
Хәш вүрән навәрләм,
Хәш кар пурләм,
Иса пәнт хәйләм.

Лүңэв мәр рүтцәсэв,
Мурта каш павәтсэв,
Сүсэв, нәңэн вүща,
Ашколайэв, вүща!
Йиләп верәт өмща
Уша верты питлэв.

Ай вой икән
Аса мәнәл,
Ас хүл щәта вәл.
Йаң, хөс, сотән
Хүл нырән вотла.

* * *

Ма луваттаң па кәрәщ,
Єљаң хурән щи шөщсәм,
Єљаң мўв хўват йаңхсәм,
Рўвәң кўлы йам лўнән
Нуви йиңкийә йаңщсәм.
Там йис шохтаң йам мўвән
Єлпем хурас и вой.

* * *

Тор вой Аса йухтәс,
Кәт тухәлна йовләс.
Вўрты ңөрма латәс,
Өмәщ арәл сымләс.

* * *
Хятлэ҅ хятэл
Ким ши етсэм.
Ит, кятэн, хөлэм
Нөмөн васы йил.
Панэн хўват
Хайэп хөхэл,
Кят сой мэлна
Хөнты латэс.
Лўнтэ сора
Муйкем тухэл
Алэ҅ са ма
Вантсэм.

* * *
Тята вўрты ла҅кийем
Сплэ҅ тулэх каншэл,
Ит, кятэн, хөлэм, нъл,
Вөнши нўва хө҅хэс,
Тулэх щив ши ихтэс.

* * *
Төрмэв тъл сўс
Пелла керлэс,
Потэм во҅щэмут
Кълы мўрэп
Во҅щпа питэс.

* * *

Асэв потты нувийны
Шәңкап мелка йўвемәс,
Хот лаңәл хўват иллы
Савне-кавщәм хятәмәс.

* * *

Шовәр пўн, шовәр пўн,
Шовәр пўна лылләсәм,
Ләпәт лоһщән питсайәм,
Нуви сәхән лаңксайәм.

* * *

Мәтта йиса йўвмал
Лоһщән мўвем хаймем,
Васы пўны лоһщәл,
Нөмән нымләң пәнтәл
Вөлмемән төп төләм...

* * *

Ван хятлэп нуви,
Камэн вера ишки,
Хятлэв йүх тыйа йухтылэс,
Сора иллы хатэмэс.

* * *

Йилэп ола щи йил...
Йемэн хятла щи йил,
Ащем лепсэң йүх төс,
Лепэс еплэн лярпилэс,
Хотэв уйаң посэл.
Лепсэң йүхэв хүват
Сот сүлтэм ил питэл.
Хөл нүва сав латэс,
Увэң пул, вотэң пул.
Йүх вүр хүват пасты
Лаңкэн нухлы хөхлэс.
Хөл тыйэн хөсэн кәл.
Непэк вой хур верэл,
Арсыр вой хота төл.
Мав непэк мава йил.
Йилэп олэв щи йил,
Нарэс йүхэн сыйэн
Йям йакэн щи йаклэн.

* * *

Камэн етэр па шохэт,
Йэтнэв ат пеҗа керлэс,
Төрмэв пеҗа мир ольэмтсэт,
Хөслэв тыв хящ ши пәрылэт.

* * *

Рүщ акаһэн лөтсайэм,
Тунты онтәпән йонтсайэм.
Хошәм суҗа йувәртлём,
Онтпийәлән вуйәлтлём.

* * *

Ляты-пәты вәт сот
Хәр йохәмән щәхрийәл,
Ушлы-вөлы хораң таш
Мүвем хүват наврийәл.

* * *

Пойтэк тута Һахэл,
Пөрләм сыйэл сабэл,
Петрэв нымэл нымэлтәс,
Вөнт пела хятәмәс.

* * *

«Тата ищки мәнәм,
Рүвән мұва мәнләм».
Тови вөнта хәлэв
Морты мұва йәнхәс.
Меләк вөнта пәкәс,
Рөт мұвәла йухтәс.

* * *

Хятәл нух ант еләмәл,
Ши мурт ищка йил.
Пүнән молщәм ләмәтләм,
Йиңка сора йәнхләм,
Ланты пұт кавәртләм,
Аңкәм йухи лавәлләм.

* * *

Нувийа вусхэмтэс,
Кәр тўвман ащем йил,
Өхөл вўлы катэллэв,
Уйаң панта питлэв.

* * *

Йэтэн пелла йўвмал,
Вотаса керлэмал,
Вотэв войа пөрлэл,
Арсыр тўрэн ўвэл.

* * *

Алэңа ким етсэм,
Щит па и муй митра:
Сўмэт йўхэв нуви,
Йермак сухэн пунса.
Сўмэт нўвэн кэйлэт
Лылэң лонщ путалэт:
«Вэтмит хатла йўвмал,
Йамэл иса вермэл.

* * *

Увэс вот лоһщэн
Лай төлы хотэн,
Нарэс йүх сыйэн
Хөтлэл нумсыйэн:
Хулал кер нувэн
Йеңк сөлэн сыйэн,
Лөрийэл төрмэн
Хутән йам сыйэн.

* * *

Имем ими ханшаң йул
Щашкан сәхән хәбәл,
Онтәп сапла тывәс,
Вөләпсәмән хөтләл.

Вўлы йемән хятәл

Вөнтрәв, Льова, Коша
Йемән хятла мәнләт,
Вўлэт кәсәпсыйа.
Вўлы енмәлтты йохийәв
Мўн вошәва йухәтсәт,
Пәсты вўлы пирыләт.
Өмәщ хоптәт пелә
Ай пушхийәт вантләт:
Пөхрән имән йәм өхәлән,
Щакем оңтәп хоптәлна
Пәнт пәтыйа щәлтәс,
Мўңәв амәт төс.
Пәсты вўлы хөхләпсыйа
Эвәт-пухәт амтәтльәләт,
Өхәл пўшийа лыв лелләт,
Йәм лөңхаһщәп сыйпи өхлән
Асәв хўват наврәлтләт.

Вурна йухтэс

Алэң нух верлэсэм,
Вурна сый хөлмэсэм.
«Вўща, вурна имем,
Варэх сыйэн хөлсэм».
«Варэх-варэх, йухэтсэм,
Мирэн ара йўвмал.
Йошем-кўрем хошмэлтлэм,
Варэх-варэх, вара йаңхлэм,
Варэх-варэх – хўл вохлэм».

* * *

Ай кер нувэн
Хащэм хятлэв
Нумсэл иса лыллэс:
Төрмэв хятэл са
Сот вўра керлылэс.
Посэл ки йўвтылэс,
Вотаса йўвэнтэс.
Нумсэл лярпилэс:
Хятлэв нух етмэс.
Нумсэм нух елэмэс...

Пўппухем

Йом вош эвэлт аңкем
Пўпи мәнәм төс,
Йәм пухийем өмщәләлем,
Йәм йунтутем мосәлтәлем,
Усәм пәтема омсәлтәлем.

* * *

Вўрщәк көрт
Хәра латәс,
Вўща йасәң
Мўнәв щи төс.

* * *

Йертәң хәтәл верәс,
Төрмәв иса шәкәс,
Стәр хәтәл вохләм,
Сорт пеңк тўта китләм.

* * *

Лор холәп омәсләм.
Пәлән тўт кәләмәс,
Йерт пәлән йухтәс,
Сора вўты мәнләм,
Хоп илпийа луңләм.
Йертәв йәма йўвмал,
Хәтләв мәнәм етмәс.

* * *

Лантəн Асэв хяцэс,
Тухлэң хопэв пөрлэс,
Кипэр мўва йаңхлэм,
Нуви пан ма вантлэм,
Йайем пила кяслэм,
Хумпэт пила йунтлэм,
Кэв реп өмшиллэм.
Аңкем-ащем пела
Пөмащипа луплэм:
«Ар пўш нын пилана
Рўтщэты ма питлэм».

* * *

Көрт хярэвэн ляцкам,
Амплам пила йунтлэм,
Лор пела хөхэллэм,
Лөъщи йиңка мярэтлэм,
Йиңк эвэлт нух етмэлэм,
Лор вой иты пөрлэлэм.

* * *
Арэл мўв ма йаҗхсэм,
Арэл йөш ши хайсэм...
Па хон пеләк рәхлы.
Нуви лощем рәхи,
Хор кўр хөхлаҗ йөшем,
Лантәҗ йохмем рәхи,
Лыптәҗ арәл мәлҗәҗ
Вөлтем хўват рәхи.

* * *
Йухан хонәҗ
Кәрәщ сәҗхмән
Йәм хурасәл
Иса ат вөл.

Ар сувэн

Муй эвэлт ар сувэн төлэн?
Муй щирэн ар сувэн тывэл?
Вўлт лоьщэн эвэлт лўв тывэл,
Төрэм тўт эвэлт кәлемәл.
Тухлән войийэн тўр сыйәл,
Кўрән войийэн пәнтийәл
Арыты арәна питәл.
Хулща нән ар сувэн тывәл?
Мирыйем нумсыйәл эвәлт,
Мирыйем щомийәл эвәлт,
Алнийән хөһәл пос эвәлт,
Моц хөйән нымлән пәнт эвәлт.

Щит нән мўвән-автән

Ащән лөп сый хөллән?
Щит нән мўвән-автән.
Аңкән ар сув хөллән?
Щит нән мўвән-автән.
Хутәң ўвмаң сыйән,
Нуви лантәң йохмән,
Хөхлән вўлы тащән,
Һөрмәл пуншәм мөрхән
Ищи мўвән-автән.

Сөх акэв

Сөх акэв хөнтты йисэн
Мәттэ, елпэл карты вөс.
Шанш лүвлал кэши йўкан,
Елэл ищи карты лўв.
Ханты мира йувремэл,
Хопэт па са тәхэл,
Холпэт ара мәншэл,
Пулэт иса шўкатэл.
«Ма мет йөр», – уркащэл.
Йуврән йәм хөн тәйэл.
Төрэм ащэв партмал:
«Картылал хул рывлэт!».
Щәлта сөхэв рома йис,
Ишэк верэл хәйэс,
Урэк верэл хәщэс.

* * *

Аңкең-ащег хотэн
Нумсем щиг па ляцкам,
Йайәң-апщег хотэн
Нумсем щиг па йәм.
Ампем йэщалт хөхэл,
Кявем шанша ул.
Хотэв иса рүвәң,
Хотэв щиг па хошәм.

Мәнем каш

Мәнем щиг каш вөлтү,
Вүлы щәхәр вантты,
Лантәң Асэв вүнши,
Сэй пан хүват шөтши,
Лорән холәп талты,
Нөрәм мөрэх воңши.
Мәнем өмәщ вөлтү,
Ханты хәнши сылтү,
Вотас йэщалт йәңхты,
Потәм хүл па летү.
Мәнем каш арыты,
Мирем нумәс төты...

* * *

Ашколайа йухэтсэн,
Ар наука тата вөл,
Наука-мабэмабика
Йам верэт нәнэн төл.
Олэм лүк иты ал омса,
Ит, кятэн, хөлэм, ньал,
Төса нән ки лүнэтлэн,
Лавэрт задача ки верлэн,
Йэллы вөлты суртэн,
Ищипа, щипа лэщмөл:
Нүм төрэм палаттыя
Ат алмийэллайэн нән.
Мабэмабикайэн такла
Вөлты ширэн антө,
Апрэна ки лүнэтлэн,
Йам верэн ара ортлэн.

* * *

Хятөл имэн
Милөл пунмал,
Йунтты етлэн,
Йерт сух төлэн.

Ма моңщәптәм

1. Вош кўтәп йўхән
Ләпсәл ил питәс,
Лўви кәрәл хәщәс,
Па тәл вәнта вәшәс.

(l'əx wəʃwəpɔlχ)

2. Кәт лыс питәс,
Ләңкәра щәңрәмтәс.

(dɪx nɪɔŋ)

3. Хәтлән хўва йил,
Лөщән па лулал.
Йөш йира мәнәл,
Кўрәл щив шөйләл.
Мәта кер хәтәл?

(mɔlɪn dʒɪ ɪl)

4. И сэм, кят сэм рунэлтэс,
Нумсэл мўв йира йухтэс.

(шэндэшни)

5. Луваттэл вөн,
Шаншэл шөмлән,
Пўнлэл – кар,
Пўнлэл – лўв.

(сөх)

6. Лупты ут иса нумэса
пунлэлэ.

(шкшлгөх)

7. Луваттэл-пайлаттэл
Төрэм вўшән,
Йошән пурмэс
Тыв-тухи пуныйэл.

(Подъемный кран)

8. Панта ки актэщлэн,
Мосты утэн вўллэ,
Ким питтэн йэлпийэн,
Шаншэна навэрмэл.

(dpx uqH)

9. Йухан шөпи улсэм,
Улты щир ан тайлэм,
Рохсэң сый ан хөрлэл,
Йаңхты сый ан хулал.

(fedkH)

10. Кашэң хота төлуйэм,
Йсмэң сўна лоньлайэм,
Йунтутэн хурамлайэм,
Йам йасэңэн луплайэм.

(fox weuwpdkX)

11. Вотэм ухэп ими
Ухшам русэл кивартэм,
Лӱнэн па шолпэн ух,
Хурасэн нс.

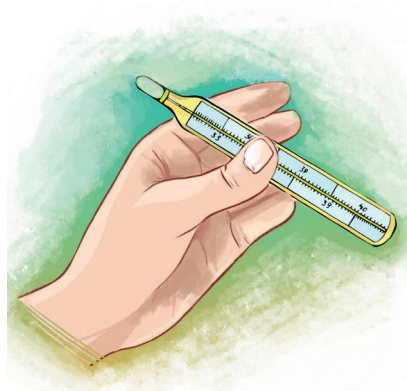
(хӱн шемӱ)

12. Карты войнэн
Йеҥк щӱрэтлӱнэн,
Нух елӱмӱлӱнэн,
Лӱрылӱнэн,
Йеҥка латлӱнэн
Па йаклӱнэн.

(ӱшдӱк ӱшечшешӱх)

13. Каврэм рӱва ки йилӱм,
Хӱнэн пӱтемӱн
хошмӱлтӱйӱл.

(Каврэм рӱе постатӱ картӱ)

14. Хөлэм сыр семәп ныр.

(Түт арка)

15. Кят лак, оңәт са катәлман,
Күр вуциман, йәллы төлы.

(Велотип)

16. Каврәм йиңки
һомәр пүт.

(Рүе нүт)

17. Төрәм нымләң пәнт.

(шри иох һелх)

18. Хот лаңэл тўтəн тел.

(Лампочка)

19. Хот павərта щəнрəмтəс,
Ат лəйэл, хəтэл лəйэл.

(Телевизор)

20. Йошнəл йўха
катəлман,
йўх нəхэл.

(Человек хўн əх)

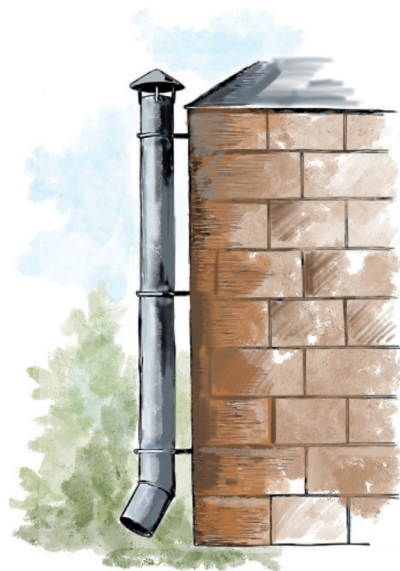
21. Мəш тый хушəпəн
лəйты ут.

(Нелешох пəнелнəн нў)

22. Төрәм йиңк кўл сөл хўват мўва
пушәл.

(Водосточная труба)

23. Хәтәл мәр лўйән
һортыйәллем,
Улты мәрәмән рўтщәл.

(Телефон)

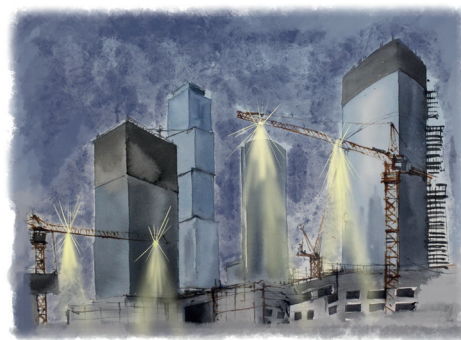
24. Хәр хўват навәрәл,
Йухи йухәтәл,
Усәм хира төхмәл,
Вуйәмтлә.

(Игнитун, намет)

28. Ар сэмэп карты хупалэт
Йўх лакэт мухэлайя лольсэт,
Нэмэлта иллы вантлэт.

*(шелгюлг шенрдя
ичишелгн хлн севрди иемээ
Нешдш рцгеххш шох рдирү)*

29. Ма луваттаң па кәрәш,
Ељаң хурән ши шөшсәм,
Ељаң мўв хўват йаңхсәм,
Рўвәң кўлы йам лўңән
Нуви йиңкийә йаһщсәм.
Там йис шохтаң йам мўвән
Елпем хурас и вой.

(дох әдү)

30. Хўвән ән йаңхәм лов
Ищкийән потәм,
Лөһщән ләп пуртәм.

*(ринтәк шешди
ирг нетчюлг)*

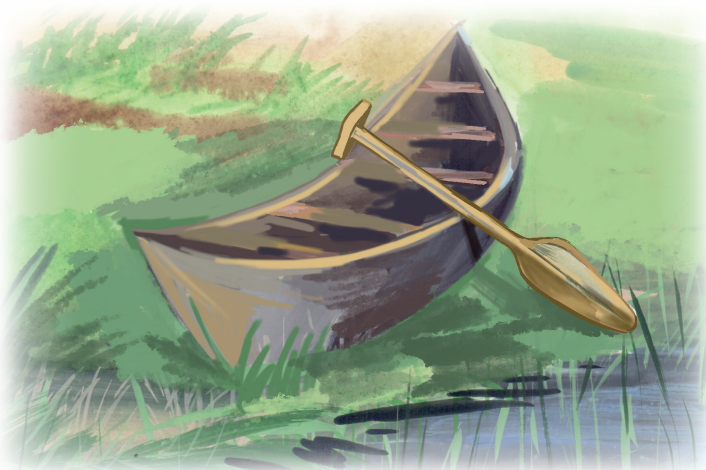

31. Хот лаңәл
щәл вух.

(mɛlɪŋɫ)

32. Пилаң утнән
йиңк хўват
хәтләнән.

(uɔlʲ vɪ uoχ)

33. Вўрты семән вантәл,
Вўнши әнт есәллайәм.

(lʲɛxɪn ɪɫɫ)

34. Луртләм,
луртләм,
па нух етәл.

(шеиӨ)

35. Хот лаңәл
нўмпийән
лоңци
керас.

(һри һелһII)

36. Йиңкән ән
шошәмләм, ищи
мурт енәмәл.

(шеиӨ)

37. Сөл хўват
карт
тохтəнə
питсэм.

(Телескопический трап)

38. Хəншəн лыпəт хурасəлэн
Тыв-тухи пəрлємэл,
Тыв-тухи латəмтэл.

(Грифон)

39. Хəтэл хурпи ухэл
Хўв па əн хəтлэл,
Нувийа щи йил,
Мўв хўват пəрлэл.

(Хл Генцл)

40. Тъм лыпэт,
Тум лыпэт
Латлэм,
Єплєн мав
Шєплэм.

(Мав трам)

41. Вотэм ухэп икилє,
Йошєн ухэл хойлєн,
Өпэтлал нух рэкєнлєт.

(хл Нєнлїл)

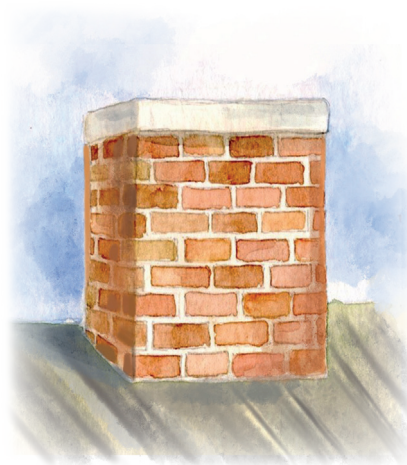
42. Хуна йирлайэм,
Воњщємут щи
рэхєс.

(Вонщєн)

43. Сухта эвэлт кирмэща йисэм,
Хот эвэлт хот лаңэла вўратсэм,
Төрэм вантлэм.

(кирмэщ көр түрпә)

44. Пелантты путалы
Суха хәнәл –
Нух мәнәмлән;
Пўна, өпәта хәнәл –
Нух луртлән.

(хл һендӱӱ)

45. Тови эвэлт
Сўс вөнта снәмәл.
Сўсэн ил питәл.

(шешәл хлӱӱ)

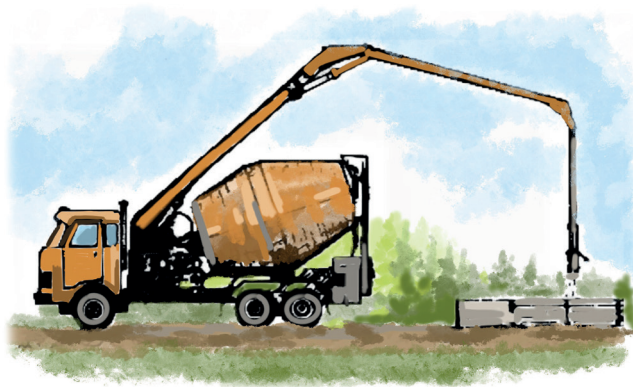

49. Хүв йошөн лавэрт ут
и тәхи
Эвэлт па тәхийа
пунлэлэ.

(нрдя 19швелга хлН)

50. Ма хүв ньулемән
Вуцалы шеплэм,
Мосты тәхийа
Ким луьемәлём –
Хот лак тывөл.

(Бетонасос)

51. Ай хушапем лүйән
ньортемәлём:
Мухәлайа ай кәл
ләрийәл.

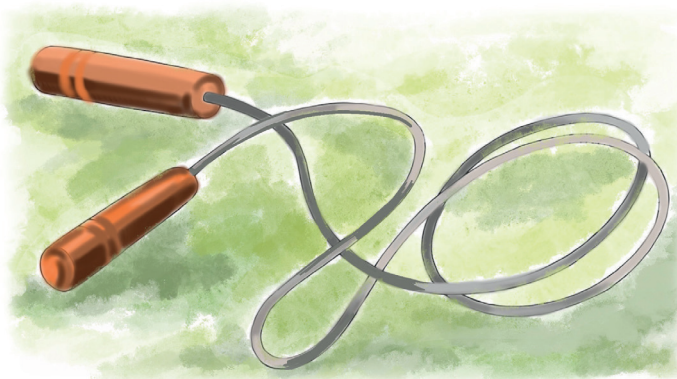
(нофшдвжС)

52. Лѣтутѣл ѣтшѣтѣен,
Лѣтутлѣ хѣйла.

(ѣтшѣтѣи ѣтшѣтѣи)

53. Кѣл
лѣрыйѣл,
Эви
навѣрѣл,
Каш щѣ
катѣл.

(ѣкѣрѣлѣ)

54. Ёѣл вѣсѣл хѣват
Тѣпѣрѣн мѣтшѣлѣ,
Тѣлтѣ ки пѣтѣл,
Лѣлѣл щѣ ѣтѣл.

(ѣтлѣх ѣтлѣлѣ)

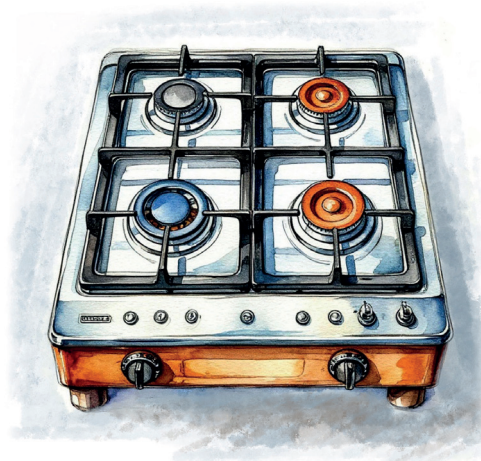
55. Сот венш ки тайёл,
Па вур па вур питэл,
Хуйата каш төл.

(Каш төмч хуйат)

56. Ёортемөлэн –
Тут пулатэл,
Летут йэтшэс.

(Газарги вэоер)

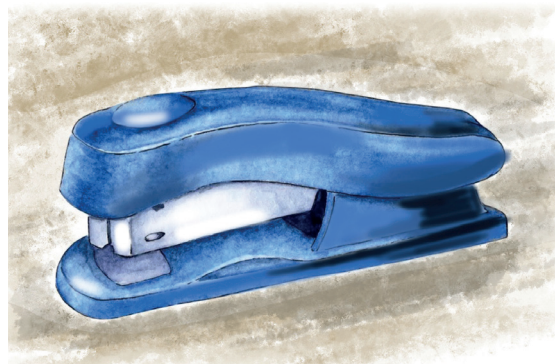

57. Тайты ки тайла,
Нух еңхла, шумэртла,
Нух ихэтла,
Па тайла.

(хлэшевөһ)

58. Кятэн кўтема непэкэн
Метшэлыём, вөтща
Шумэрмэлыём.

(шкүдөмкүтү)

59. И йошөп ут
Нык омэсла,
Пөхэлла, вуныла,
Вўты вўлы.

(ншдкя фөдөт)

60. Нәң луваттэн
каврэм йиңки
мәлән лот.

(Ванна)

61. Йухи төлы
Па хурамла,
Өмщилэлы,
Ким вуцкэлы.

(хэллэ гэх уеишврдкх)

62. Төрэм эвэлт
Питты равэн
Мўв лаңкля.

(тчоул)

63. Хөлөм йаха
кэртэщлэт,
Итэл вэлпэса
мәнэл.

(Вэлпэс хө, үөхэл, һөл)

Перевод загадок и отгадок на русский язык

1.	В центре города дерево Роняет хвою, Скелет остаётся, Исчезает на год. <p style="text-align: right;"><i>(Ёлка)</i></p>
2.	Падает две петли, Он цепляется за плечи. <p style="text-align: right;"><i>(Рюкзак)</i></p>
3.	День становится длиннее, Тает снег. Отойдешь от дороги, Провалишься в снег. Какой это месяц? <p style="text-align: right;"><i>(Март)</i></p>
4.	Одним ли глазом, двумя моргнул, Мысль его уже на краю земли. <p style="text-align: right;"><i>(Интернет)</i></p>
5.	Размером он не мал, На спине зазубрины, По бокам кора. <p style="text-align: right;"><i>(Осётр)</i></p>
6.	Всё, что сказано – запомнит. <p style="text-align: right;"><i>(Магнитофон)</i></p>
7.	Ростом-высотой достаёт до неба, Рукой предметы туда-сюда перекладывает. <p style="text-align: right;"><i>(Подъёмный кран)</i></p>
8.	Если в путь соберёшься, Заберёт твои вещи, Перед выходом на улицу Прыгнет на спину тебе. <p style="text-align: right;"><i>(Рюкзак)</i></p>

9.	Лёг я через реку, Отдыха не знаю, Грохот не стихает, Шум езды не гаснет. <p style="text-align: right;"><i>(Мост)</i></p>
10.	В каждый дом меня несут, В лучший угол ставят, Игрушками украсят, Добрые слова выскажут. <p style="text-align: right;"><i>(Ёлка)</i></p>
11.	У женщины седой Платок покрылся инеем, Она же летом с кудрями, Красивая такая. <p style="text-align: right;"><i>(Берёза)</i></p>
12.	Железные птицы Чертят на льду, Поднимаются вверх, Кружатся, Садятся на лёд И танцуют. <p style="text-align: right;"><i>(Коньки)</i></p>
13.	Если жаром полыхаю, Греется подмышкой у меня. <p style="text-align: right;"><i>(Термометр)</i></p>
14.	Верста с тремя разными глазами. <p style="text-align: right;"><i>(Светофор)</i></p>
15.	Два маховика, взяв за рога, ногами трясёт, едет вперёд. <p style="text-align: right;"><i>(Велосипед)</i></p>

16.	Закатанный сосуд с горячей водой. <i>(Термос)</i>
17.	След от лыжни на небе. <i>(След самолета)</i>
18.	Под потолком светлый сосуд. <i>(Лампочка)</i>
19.	К стене прицепился, День и ночь щебечет. <i>(Телевизор)</i>
20.	Взявшись за палку, клюёт дерево. <i>(Человек рубит дрова)</i>
21.	На конце шеста в коробе певец. <i>(Скворечник, птичка)</i>
22.	С неба вода по широкому рукаву в землю льётся. <i>(Водосточная труба)</i>
23.	В течение дня нажимаю пальцем, Пока я сплю, он отдыхает. <i>(Телефон)</i>
24.	По поляне бегает, Придя домой, схватился за Подушку, засыпает. <i>(Иголка, игольница)</i>
25.	На улице скамья, и люди что-то ждут. <i>(На остановке люди стоят)</i>

26.	Держу за рога я Быка необученного, Ступлю на доску, Позади подтолкну И вперёд поскачу, Вперёд я направлюсь. <i>(Самокат)</i>
27.	Железная лодка с двумя крылами Взлетела в небо, Позвала нас с собой. <i>(Самолёт)</i>
28.	Железные громадины С множеством глаз Встали вокруг деревянного остова, Смотрят сверху вниз. <i>(Вокруг старого дома стоят подъёмные краны с прожекторами)</i>
29.	Я могучий, высокий, Величаво так двигался, По земле дивной хаживал, Жарким летом чудесным Воды светлые пил. На земле ныне стылой Лишь мой образ остался. <i>(Мамонт)</i>
30.	Этот конь давно не бегал, Уж мороз его сковал, Снегом припорошил. <i>(Машина, стоящая на морозе)</i>
31.	На крыше серебряная монета. <i>(Луна)</i>

32.	Пара друзей по воде движется. <i>(Лодка и весло)</i>
33.	Красным глазом смотрит, Перейти не позволяет. <i>(Светофор)</i>
34.	Стригу, стригу, опять наружу лезут. <i>(Волосы)</i>
35.	Над крышей снежный сугроб. <i>(Облако)</i>
36.	Водой не поливаю, но растут. <i>(Волосы)</i>
37.	По кишке в железную гагару я попал. <i>(Телескопический трап)</i>
38.	Как пёстрый листок Сюда-туда летает, Сюда-туда садится. <i>(Бабочка)</i>
39.	Головой похож на солнце, Но долго не светит, Белой становится, По земле кружит. <i>(Одуванчик)</i>
40.	На этот лист, На тот листок Я сяду, Вкусный сироп Я пью. <i>(Пчела)</i>

41.	Старичок с седой главой, Коснёшься рукой головы, Волосы тут же выпадут. <i>(Одуванчик)</i>
42.	Привязали к животу, Вот и ягоды тут. <i>(Набирушка для ягод)</i>
43.	Из глины стал я кирпичом, Из дома на крышу вылез, Смотрю на небо. <i>(Труба кирпичная)</i>
44.	Колючка к ткани Прилипает – Сорвёшь; Пристанет к шерсти, волосам – Подрежешь. <i>(Репейник)</i>
45.	С весны до осени растёт, Осенью опадает. <i>(Лист дерева)</i>
46.	Хвост его сунули В две лазейки, Пыль-сор поедает. <i>(Пылесос)</i>
47.	Вишу на стене, Зимой отдыхаю, Летом охлаждаю. <i>(Кондиционер)</i>
48.	Если я горячим стану, Лезет он подмышку. <i>(Термометр)</i>
49.	Длинной рукой тяжёлые Предметы с места на место кладёт. <i>(Подъёмный кран)</i>

50.	Я длинным носом Месиво тяну, В нужное место Выплюну – Появится остов дома. <i>(Бетононасос)</i>	57.	Если носят, Снимают, сжимают, Вешают, Снова носят. (Одежда)
51.	Нажимаю пальцем на шкатулку: Вокруг новости кружат. <i>(Смартфон)</i>	58.	В меня суют бумагу И сжимают. <i>(Степлер)</i>
52.	Если еда готова, Оставляют без еды. <i>(Готовую еду вычерпали)</i>	59.	У него одна рука, Ставят на огонь, Тыкают, толкают, С огня снимают. <i>(Сковорода)</i>
53.	Крутится верёвка, Девочка прыгает, Получает радость. <i>(Скакалка)</i>	60.	Размером с тебя пруд с горячей водой. <i>(Ванна)</i>
54.	В пасть толкают мусор, Если там пусто, Дышать легко. <i>(Мусорка)</i>	61.	Несут домой И украшают, Любуются, Выбрасывают. <i>(Ёлка)</i>
55.	Если есть сто обликов, Он быстро их меняет, Несёт нам развлечение. <i>(Артист)</i>	62.	С неба крошка падает, Землю засыпает. <i>(Снег)</i>
56.	Нажимаешь – Вот огонь, И еда готова. <i>(Газовая плита)</i>	63.	Трое друг за друга цепляются, Один из них на охоту идёт. <i>(Охотник, лук, стрела)</i>

Литературно-художественное издание

Соловар Валентина Николаевна

АР СУВЭН

Мелодия твоей песни

Стихи и загадки для детей

(казымский диалект хантыйского языка)

Художественное оформление

Н.А. Жеманская,

член Союза художников России

Дизайн и верстка Т.В. Кандалян

Оригинал-макет предоставлен заказчиком

Текст публикуется в авторской редакции

Подписано в печать 04.05.2026.

Формат 60x84 1/8. Гарнитура Times New Roman.

Усл.п.л. 7,44. Тираж 100 экз. Заказ № 51.

Отпечатано в ООО «Югорский формат»

г. Ханты-Мансийск, ул. Лопарева, 15, подъезд №8

+7 952 183 04 01

Uformat@mail.ru